

การประเมินผลธนาคารสินค้าเกษตรปี 2560: กรณีศึกษาธนาคารปฎิอินทรีย์ ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน และ ธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

อนุวัฒน์ ผิวอ่อน, Ph.D. และ กิติมา ประดิษฐ์กุล ค้าพลอย
ส่วนวิชาการการประเมินผล ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

- **สาระสำคัญของโครงการ ทั้ง 3 ธนาคาร**
- **ความสำคัญของการประเมินผล**
- **วิธีการประเมินผล**
- **ผลการประเมิน**
- **สรุป/ข้อค้นพบ**
- **ข้อเสนอแนะ**

สาระสำคัญของโครงการ: ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

วัตถุประสงค์

- ให้มีการผลิตและใช้ประโยชน์ปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของวัสดุเหลือใช้
- ให้เกษตรกรลดละเลิกการเผาด้วยการนำเอาวัสดุเหลือใช้จากไร่นามาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ลดการใช้ปุ๋ยเคมี

เป้าหมายของโครงการ การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน 77 แห่ง

วิธีการดำเนินงาน คัดเลือก-รวมกลุ่ม-จัดตั้งธนาคาร-ทำกฎระเบียบ
ธนาคาร-ผลิตปุ๋ยหมัก/น้ำหมัก

สาระสำคัญของโครงการ: ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชุมชนมีแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสำหรับเพาะปลูกอย่างเพียงพอและทั่วถึง
- เพื่อเป็นแหล่งสำรองเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้ในชุมชนยามขาดแคลนหรือเกิดภัยพิบัติ
- เพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาข้าวของชุมชน

เป้าหมายของโครงการ จัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ปี 2560 จำนวน 10 แห่ง

วิธีการดำเนินงาน คัดเลือก-รวมกลุ่ม-จัดตั้งธนาคาร-ทำกฎระเบียบธนาคาร-ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สาระสำคัญของโครงการ: ธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกร

วัตถุประสงค์

- เพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้มีแหล่งเมล็ดพันธุ์ดี เพียงพอต่อการเพาะปลูก มีแหล่งเมล็ดพันธุ์สำรอง/อาหารสำรอง ไว้ใช้ยามเกิดภัยพิบัติ มีอาหารสำหรับบริโภคได้ตลอดปี

เป้าหมายของโครงการการจัดตั้งธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร จำนวน 31 สหกรณ์ วิธีการดำเนินงาน

- ให้ยืมเมล็ดพันธุ์ ให้ยืมข้าวสาร แล้วคืนเป็นเมล็ดพันธุ์ ข้าวเปลือก หรือเงินสดก็ได้
- รับฝาก-ถอน ข้าวเปลือก
- คณะกรรมการธนาคารดูแลกฎ ระเบียบ ธนาคารฯ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ความสำคัญของการประเมินผล

นโยบาย กษ. ธนาคารสินค้าเกษตร 7 ธนาคาร ➡ ให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อการยืม/ค้ำ/ซื้อ/ขาย/แลกเปลี่ยน สินค้า/ปัจจัยการผลิต

ผลการประเมินที่ผ่านมา

- ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ (ต้นแบบ) เกษตรกรมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองร้อยละ 82.8
- ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีการผลิตที่ผ่านการรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 47
- ธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกร มีเกษตรกรมาใช้บริการธนาคารร้อยละ 49

จึงได้ทำการประเมินทั้ง 3 ธนาคาร

Descriptive Analysis

- ประเมิน Output, Outcome และความคิดเห็น ตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น
- ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการปี 2560
- รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรแต่ละธนาคาร (ร้อยละ 10)
- เจ้าหน้าที่หน่วยงาน และคณะกรรมการธนาคาร

Quantitative Analysis

- การวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Logistic Regression

กรอบแนวคิดการประเมินผลธนาคารสินค้าเกษตรปี 2560

ตารางที่ 1 ร้อยละของเกษตรกรที่เข้าร่วมการอบรมการผลิตปูอินทรีย์จำแนกตามการผลิตปูใช้เองในครัวเรือน

ลักษณะเกษตรกร	เข้าร่วมการอบรม	ไม่ได้เข้าร่วมการอบรม		รวม
		ส่งตัวแทน	ไม่ได้ส่งตัวแทน	
มีการผลิตปูใช้เองในครัวเรือน	53.99	0.73	1.81	56.53
ไม่มีการผลิตปูใช้เองในครัวเรือน	39.49	0.36	3.62	43.47
รวม	93.48	1.09	5.43	100.00

ตารางที่ 2 คะแนนระดับความคิดเห็นของเกษตรกรในเรื่องการอบรมการผลิตปูอินทรีย์ คุณภาพปัจจัยการผลิต และการนำความรู้จากการอบรมไปปฏิบัติ (คะแนนเต็ม 10) จำแนกตามการผลิตปูใช้เองในครัวเรือน

เรื่อง	คะแนนความพึงพอใจ		เฉลี่ย
	มีการผลิตปู	ไม่มีการผลิตปู	
1. ความเหมาะสมของเนื้อหา	9.34	9.42	9.38
2. ความเหมาะสมของวิทยากร	9.55	9.52	9.53
3. คุณภาพของปัจจัยการผลิต	9.54	9.34	9.44
4. การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้	8.69	6.33	7.51

ตารางที่ 3 ปริมาณวัสดุเหลือใช้ในไร่นาของเกษตรกรที่นำมาผลิตปูอินทรีย์

รายการวัสดุเหลือใช้	การนำวัสดุเหลือใช้ในไร่นาไปใช้ประโยชน์ ^{1/}			รวม
	นำไปแลก ปูอินทรีย์ที่ธนาคาร	นำไปผลิต ปูอินทรีย์ร่วมกับกลุ่ม	นำไปผลิต ปูอินทรีย์ใช้เองที่บ้าน	
1. ฟางข้าว	3.73	204.55	205.27	413.55
2. เศษผัก ผลไม้	1.88	131.45	19.91	153.24
3. มูลสัตว์	33.68	11.28	63.22	108.18
4. เศษพืชไร่	-	0.54	34.24	34.78
5. เศษกิ่งไม้	3.62	8.88	4.20	16.70
6. เศษอาหาร	0.36	-	-	0.36
รวม	43.27	356.7	326.84	726.81

ตารางที่ 4 ร้อยละของเกษตรกรที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ หลังจากเข้าร่วมโครงการ

การผลิตปูอินทรีย์ของเกษตรกร	ต้นทุนค่าปุ๋ย			รวม
	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น	
มีการผลิตปุ๋ยใช้เองในครัวเรือน	46.74	9.78	-	56.52
ไม่มีการผลิตปุ๋ยใช้เองในครัวเรือน	28.62	14.49	0.36	43.48
รวม	75.36	24.28	0.36	100.00

ตารางที่ 5 การเพื่อกำจัดเศษวัสดุเหลือใช้ในไร่นาของเกษตรกร จำแนกตามการผลิตปุ๋ยใช้เองในครัวเรือน

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกร	จำนวนเกษตรกรทั้งหมด (ราย)	จำนวนเกษตรกรที่เผาเศษวัสดุ (ราย)	พื้นที่ปลูกข้าว/พืชไร่ (ไร่)	ปริมาณที่เผา (กิโลกรัม)
มีการผลิตปุ๋ยใช้เองในครัวเรือน	156	9	256	27,733.33
ไม่ได้ผลิตปุ๋ยใช้เองในครัวเรือน	120	9	170	64,000.00
รวม	276	18 (6.52)	426	91,733.33

ค่าใช้จ่ายและมูลค่าปุ๋ยอินทรีย์ที่เกษตรกรผลิตได้

รายการ	ปริมาณที่ผลิตได้	มูลค่า (บาท/คร้วเรือน)	ค่าใช้จ่ายการผลิต (บาท/คร้วเรือน)	ค่าใช้จ่ายเงินสด (บาท/คร้วเรือน	ราคา
ปุ๋ยหมัก	1,551.34 กิโลกรัม/คร.	5,605.37	2,674.79	910.93	3.61 บาท/กก.
น้ำหมักชีวภาพ	314.35 ลิตร/คร.	6,203.77	1,776.73	455.48	20.26 บาท/ลิตร

ปุ๋ยหมัก: ส่วนต่าง 2,930.58 บาท/คร้วเรือน (5,605.37 - 2,674.79) ส่วนต่าง (เงินสด) 4,694.44 บาท/คร้วเรือน (5,605.37 - 910.93)

น้ำหมัก: ส่วนต่าง 4,427.04 บาท/คร้วเรือน (6,203.77 - 1,776.73) ส่วนต่าง (เงินสด) 5,748.29 บาท/คร้วเรือน (6,203.77 - 455.48)

ตารางที่ 10 ร้อยละของเกษตรกรที่เข้าร่วมการอบรมการผลิตข้าวพันธุ์ดี จำแนกตามเกษตรกรที่ผ่านการรับรองการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

หน่วย: ร้อยละ

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกร	การเข้าร่วมอบรม		รวม
	เข้าอบรม	ไม่ได้เข้าอบรม	
ผ่านการรับรองการผลิตข้าวพันธุ์ดี	18.93	0.00	18.93
ไม่ผ่านการรับรองการผลิตข้าวพันธุ์ดี	75.74	5.33	81.07
รวม	94.67	5.33	100

ตารางที่ 11 ร้อยละของเกษตรกรที่นำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์จำแนกตามเกษตรกรที่ผ่านการรับรองการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

หน่วย: ร้อยละ

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกร	การนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์		รวม
	นำไปใช้	ไม่ได้นำไปใช้	
ผ่านการรับรองการผลิตข้าวพันธุ์ดี	18.93	0.00	18.93
ไม่ผ่านการรับรองการผลิตข้าวพันธุ์ดี	75.15	5.92	81.07
รวม	94.08	5.92	100

ต้นทุนและมูลค่าผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรผลิตได้

รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)	ผลผลิต (กก. /ไร่)	มูลค่าผลิต (บาท/ไร่) ณ ราคาตลาด 21 บาท/กก.	มูลค่าผลิต (บาท/ไร่) ณ ราคาต้นทุน 9.71 บาท/กก.	ส่วนต่างมูลค่า ผลผลิต ณ ราคา ตลาดกับราคา ต้นทุน
ข้าวเมล็ดพันธุ์	4,257.58	493.56	10,364.76	4,792.46	5,572.3 บาท/ไร่
ข้าวนาปีทั่วไป	3,921.47	407.56			
ส่วนต่าง	336.11	86			

ตารางที่ 14 ร้อยละของเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมจำแนกตามการเคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

หน่วย: ร้อยละ

การมาใช้บริการธนาคารฯ ของเกษตรกร	การเข้าร่วมอบรม		รวม
	เข้าร่วมการอบรม	ไม่ได้เข้าร่วมการอบรม	
เคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร	60.8	17.6	78.4
ไม่เคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร	10.4	11.2	21.6
รวม	71.2	28.8	100.0

ตารางที่ 15 ร้อยละของเกษตรกรที่นำความรู้จากการอบรมไปปฏิบัติจำแนกตามการเคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

หน่วย: ร้อยละ

การมาใช้บริการธนาคารฯ ของเกษตรกร	การนำความรู้ไปปฏิบัติ		รวม
	นำไปปฏิบัติ	ไม่ได้นำไปปฏิบัติ	
เคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร	84.4	1.3	85.7
ไม่เคยมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร	14.3	0.0	14.3
รวม	98.7	1.3	100.0

หมายเหตุ: การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เฉพาะผู้เข้าร่วมอบรม

ตารางที่ 16 ร้อยละของเกษตรกรที่มาใช้บริการธนาคาร และมูลค่าการใช้บริการ จำแนกตามประเภทการมาใช้บริการ

ประเภทการให้บริการ	ร้อยละของเกษตรกร ที่มาใช้บริการ	มูลค่า (บาท/ครัวเรือน)	มูลค่ารวม (บาท)
1. ยืมปัจจัยการผลิต	92.86	42,372.52	2,001,791
2. คินลินค้าเกษตร	94.90	128,883.45	2,519,507
3. ฝากข้าวเปลือก	7.14	7,417.20	600,800
4. ถอนข้าวเปลือก	4.08	2,018.23	226.900
รวม			5,348,998

ตารางที่ 17 มูลค่าการให้บริการยืม-คืนปัจจัยการผลิต ของธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

หน่วย: บาท/ครัวเรือน

รายการ	ยืม		คืน	
	มูลค่า (ราคาธนาคาร)	มูลค่า (ราคาตลาด)	มูลค่า (ราคาธนาคาร) ^{1/}	มูลค่า (ราคาตลาด) ^{2/}
1. เมล็ดพันธุ์	9,715.98	10,538.93		
2. ปุ๋ยเคมี	13,990.81	13,652.98		
3. ปุ๋ยอินทรีย์	1,125.00	1,325.00		
4. ยา/สารเคมี	4,032.23	6,081.83		
5. น้ำมันเชื้อเพลิง	13,508.51	13,602.68		
6. ข้าวเปลือก			103,507.25	105,098.18
7. เงินสด			25,367.20	
รวม	42,372.52	45,201.43	128,874.45	105,098.18 ²¹

ตารางที่ 17 มูลค่าการให้บริการฝาก-ถอนผลผลิต ของธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

หน่วย: บาท/ครัวเรือน

รายการ	ฝาก		ถอน	
	มูลค่า (ราคาธนาคาร)	มูลค่า (ราคาตลาด)	มูลค่า (ราคาธนาคาร)	มูลค่า (ราคาตลาด) ^{2/}
ข้าวเปลือก	7,417.20	8,128.70	2,018.23	5,084.10

ตารางที่ 19 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับการดำเนินงานธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกร จำแนกตามการเคยมาใช้บริการ (คะแนนเต็ม 10)

เรื่อง	คะแนนความพึงพอใจตามลักษณะเกษตรกร		เฉลี่ย
	ที่มา/ไม่เคยมาใช้บริการธนาคาร	ที่มา/ไม่เคยมาใช้บริการธนาคาร	
	เคยมาใช้บริการ ธนาคารข้าวสถาบัน เกษตรกร	ไม่เคยมาใช้บริการ ธนาคารข้าวสถาบัน เกษตรกร	
1. ความพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์โครงการ	6.77	4.29	6.26
2. ความพึงพอใจต่อการจัดตั้งธนาคาร	8.27	6.78	7.98
3. ความพึงพอใจต่อคุณภาพของปัจจัยการผลิตที่ยืมจากธนาคาร	9.38	4.96	8.52
4. ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้	8.57	7.00	8.22
5. ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำ	8.37	7.08	8.11

ตารางที่ 20 ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการผลิตปูอินทรีย์ใช้เองในครัวเรือน

ตัวแปร	B	S.E	Wald	df	Sig.	Exp(B)
SEX	0.817	0.263	9.670	1	0.002***	2.264
AGE	- 0.028	0.012	5.571	1	0.018**	0.972
KNOWLEDGE	0.123	0.056	4.875	1	0.027**	1.131
TRIP	0.904	0.285	10.077	1	0.002***	2.470
CONSTANT	0.180	0.747	0.058	1	0.810	1.197

หมายเหตุ:

-2Log-Likelihood	=	34.347	***Significant at level 0.01
Cox & Snell R Square	=	0.117	**Significant at level 0.05
Nagelkerke R Square	=	0.157	

ตารางที่ 21 ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้ผ่านการรับรอง

ตัวแปร	B	S.E	Wald	df	Sig.	Exp(B)
LAND	0.116	0.037	10.015	1	0.001	1.123
CONSTANT	-2.131	0.313	46.292	1	0.000	0.119

หมายเหตุ:

-2Log-Likelihood = 11.341***

Cox & Snell R Square = 0.065

Nagelkerke R Square = 0.103

***Significant at level 0.01

ตารางที่ 22 ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการมาใช้บริการธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

ตัวแปร	B	S.E	Wald	df	Sig.	Exp(B)
LAND	0.07	0.04	3.004	1	0.083*	1.072
DIST	-0.114	0.054	4.48	1	0.034**	0.892
CONSTANT	2.226	1.094	4.143	1	0.042	9.262

หมายเหตุ:

-2Log-Likelihood = 9.942 **Significant at level 0.05

Cox & Snell R Square = 0.15 *Significant at level 0.1

Nagelkerke R Square = 0.278

สรุป

ผลประโยชน์ที่เกษตรกรทั้ง 3 โครงการได้รับ

ธนาคาร	มูลค่าที่เกษตรกรได้รับ (บาท/ครัวเรือน)	หมายเหตุ
ปุ๋ยอินทรีย์	11,809.14	ผลิตปุ๋ยใช้เอง
เมล็ดพันธุ์ข้าว	10,364.76	เมล็ดพันธุ์ผ่านการรับรองฯ
ข้าวสถาบัน	5,348,998	มีการใช้บริการยืม คิน ฝาก ถอน

ข้อค้นพบ: ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์

1. เกษตรกรที่ผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ใช้เองที่บ้านสามารถลดคชจ. การผลิตได้
2. เกษตรกรที่ผลิตปุ๋ยหมักใช้เองมีการเผาต่อชั่งข้าวน้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ผลิตปุ๋ยหมักใช้เองอยู่ประมาณ 2 เท่า
3. ค่าใช้จ่ายหลักในการผลิตปุ๋ยหมักคือ มูลสัตว์ และแกลบ/รำ
4. ค่าใช้จ่ายหลักในการผลิตน้ำหมักชีวภาพคือ ถังหมัก และกากน้ำตาล
5. ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ คือ เพศ อายุ ความรู้ และการเคยไปดูงานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

ข้อค้นพบ: ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

1. เกษตรกรที่ผ่านการอบรม ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีและผ่านการรับรองคุณภาพจากกรมการข้าวยังมีไม่ถึงร้อยละ 20
2. ต้นทุนการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์สูงกว่าต้นทุนการผลิตข้าวนาปีทั่วไป ประมาณ 1,000 บาท/ไร่ แต่ผลผลิตสูงกว่าไร่ละ 86 กิโลกรัม
3. ต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี 9.71 บาท/กิโลกรัม ต่ำกว่าราคาข้าวเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่ายในท้องตลาดประมาณ 11 บาท/กิโลกรัม
4. ปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้ผ่านการรับรอง คือ พื้นที่ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์ โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อค้นพบ: ธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกร

1. บริการของหลักธนาคารฯ คือ การให้ยืมเมล็ดพันธุ์ การให้ยืมข้าวสาร และการรับฝาก-ถอนข้าวเปลือกให้กับสมาชิกที่ไม่มีที่เก็บ แต่ธนาคารฯ มีการให้ยืมปัจจัยการผลิตอื่นควบคู่ไปด้วยทำให้บริการธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกรไม่แตกต่างจากบริการของสหกรณ์ทั่วไป
2. ส่วนต่างของมูลค่าการให้บริการของธนาคาร ณ ราคาธนาคาร **ต่ำกว่า** ณ ราคาตลาด **ร้อยละ 5.28**
3. มูลค่าการยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว (10,000 บาท/ครัวเรือน)
4. มีเพียงธนาคารเดียวที่มีการฝากข้าวเปลือกไว้กับธนาคารซึ่งมีมูลค่า 600,800 บาท
5. **ขนาดพื้นที่**ทำการเกษตรมีผลต่อโอกาสที่เกษตรกรจะมาใช้บริการในทิศทางเดียวกัน ส่วน**ระยะทาง**มีผลต่อโอกาสที่เกษตรกรจะมาใช้บริการธนาคารในทิศทางตรงกันข้าม

1. สนับสนุนธนาคาร/สหกรณ์ต่างๆ ในการรวบรวม มูลสัตว์ แกลบ/รำ ถังหมัก และกากน้ำตาล มาจำหน่ายเกษตรกรในราคาขายส่ง หรือให้ยืมโดยมีระยะเวลาปลอดดอกเบี้ย 3-6 เดือน
2. ควรมีการอบรมความรู้เรื่องปูอินทรีย์ และการนำเกษตรกรไปทัศนศึกษาดูงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เนื่องจากปัจจัยทั้งสองอย่างนี้มีอิทธิพลต่อความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะผลิตปูอินทรีย์ใช้เองเพิ่มขึ้น

1. ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ควรเป็นเกษตรกรที่สนใจจริงๆ เนื่องจากหากผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์แล้วไม่ผ่านการตรวจรับรองคุณภาพ มูลค่าผลผลิตจะมีค่าเท่ากับข้าวทั่วไปทันที
2. **ควรเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การคืนเมล็ดพันธุ์ข้าว** สำหรับเกษตรกรที่ผลิตข้าวแล้วไม่ผ่านการรับรอง ควรมีอัตราการคืนในปริมาณ/มูลค่าที่สูงกว่าเกษตรกรที่ผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ และผ่านการรับรองฯ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรสนใจและจริงจังกับการผลิตข้าวให้ผ่านการรับรองมากขึ้น
3. **การศึกษาครั้งต่อไป** จึงควรเน้นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้ผ่านการรับรอง โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

1. การบริการของธนาคารมีประโยชน์ แต่ควรมีการวิเคราะห์โครงการใหม่ (Feasibility Study) เพื่อวางรูปแบบการดำเนินโครงการธนาคารข้าวในสถาบันเกษตรกร (ยิ้ม-คีน ผาก-ถอน) ให้ชัดเจน ให้มีการดำเนินธุรกิจที่ไม่ซ้ำกับธุรกิจของสหกรณ์/ ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าว และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจริงๆ
2. การจัดตั้งธนาคารข้าวสถาบันฯ ควรมีสถานที่อยู่ใกล้ๆพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวปริมาณมาก หรืออาจมีการบูรณาการกับโครงการอื่น เช่น แปลงใหญ่ จะทำให้เกษตรกรมาใช้บริการธนาคารมากขึ้น เนื่องจากขนาดพื้นที่และระยะทางมีผลต่อการมาใช้บริการธนาคารฯ

ขอบคุณครับ

Q & A

anuwat.pueon@gmail.com

